КПСС XXIV
СЪЕЗДИНИ МУНОСИБ
КУТИБ ОЛАМИЗ

КПСС Марказий Комитети июль Пленуми қарорлари — амалда

Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ТОШКЕНТ ОҚШОМИ

5-йил чиқиши
17 СЕНТЯБРЬ 1970 й
ПАЙШАНБА
№ 220 (1589).
БАҲОСИ 2 ТИЙИН.

ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ ШАҲАР КОМИТЕТИ ВА ТОШКЕНТ ШАҲАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

МАРКАЗИЙ КОМИТЕТ ПЛЕНУМИ ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ СОҲАСИДАГИ ЙИРИК ВАЗИФАЛАРНИ ҲАЛ ЭТИШ ПАРТИЯНИНГ, БАРЧА ПАРТИЯ ТАШКИЛОТЛАРИНИНГ ЗЎР ҒАЙРАТ БИЛАН ИШЛАШЛАРИНИ, УЛАРНИНГ СИЕСИЙ ВА ТАШКИЛОТЧИЛИК ФАОЛИЯТИНИ ЮКСАК ДАРАЖАГА КЎТАРИШНИ, ШАҲАР ВА ҚИШЛОҚ МЕҲНАТКАШЛАРИНИНГ СОЦИАЛИСТИК МУСОБАҚАСИНИ КЕНГ АВЖ ОЛДИРИШНИ ТАЛАБ ҚИЛАДИ, ДЕБ ТАЪКИДЛАЙДИ.

(«Қишлоқ хўжалик соҳасида партиянинг навбатдаги вазифалари» тўғрисида КПСС Марказий Комитети Пленумининг 1970 йил 3 июлдаги қароридан).

ҚИШЛОҚ АҲЛИГА

Ўзбекистон пойтахтини машинасозлар шаҳри, деб бежиз айтишмаган. Бу ерда муҳим халқ хўжалик буюмлари, айниқса республика хўжалигининг етакчи тармоғи пахтачиликка мўлжалланган машиналар кўплаб тайёрланади.

Беш йилликка якун ясаладиган йилнинг ўтган саккиз ойи мобайнида Ўзбекистон пойтахтининг ишчилар коллективи халқ хўжалигига, жумладан мамлакатимиз қишлоқ меҳнат аҳлига:

- 13.887 та пахтачиликка мўлжалланган «Т-28Х4» маркали тракторлар;
- 6920 та пахта териш машиналари;
- 691 та экскаватор;
- 25.445 та трактор прицеплари;
- 5.204 та пахта сеялкаси;
- 1657 та кўрак чувиш машинаси

етказиб берди.

ПАХТАЗОРЛАР ЧОРЛАЙДИ

Шу кунларда республикамизнинг бепоён пахтазорларида бўлган киши қизғин меҳнатнинг гувоҳи бўлади. Ҳамма ерда мўл «оқ олтин» ҳосилини йиғиб-териб олиш учун меҳнат симфонияси авж олган.

Мўл ҳосил дала меҳнат аҳлининггина қалбини севинтириб қолмай, балки машинасозлар қалбини ҳам олам-олам илиқ ҳисларга буркаяпти.

Пахтакор меҳнати билан ишчининг меҳнати бир бўлгандагина кўзланган марраға етиш мумкин. Машинасознинг қишлоққа етказиб бераётган техникаси деҳқон қаноти бўляпти.

Бунда айниқса тошкентлик ишчиларнинг улуши каттадир. Кўпгина республикаларда — Ўрта Осиё, Қозоғистон, Закавказьеларга кетма-кет Ўзбекистон пойтахти саноат корхоналарининг тамғаси туширилган механизмлар етказиб берилпяти. Бақувват ва юксак иш унумига эга бўлган машиналар комплекс механизациялаш проблемасини ҳал қилишга, айниқса пахтани йиғиштириб олишда яқиндан ёрдам беради.

Техниканинг шарофати туфайли пахтакорлар шу йили она-Ватан омборларига пахтадан мисли кўрилмаган юқори ҳосил тўкишга аҳд-паймон қилганлар.

КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари Л. И. Брежнев Ўзбекистоннинг мамлакат пахтачилигини ривожлантиришдаги етакчи ролини таъкидлаб, республика партия активи йиғилишида сўзлаган нутқида Ўзбекистон меҳнаткашлари бу йил мамлакатга планга қўшимча равишда 300-400 минг тонна пахта ҳосили етказиб беришга бутун имкониятларни ишга соладилар, деб ишонч билдирди.

ВАТАНГА 4 МИЛЛИОН 400 МИНГ ТОННА ПАХТА БЕРАМИЗ!

Эндиликда улкан Ўзбекистон пахтаси учун бошланган катта курашдаги шиоримиз ана шундай.

Ана шу курашнинг олдинги сафида ҳамма боряпти. Шаҳар ва қишлоқнинг бузилмас дўстлиги, «Ўроқ ва Болға»нинг бузилмас иттифоқида бизнинг кучимиз мужассамлашгандир.

Республика далаларида пахта ҳосили етилди. Пахтазорлар ҳаммани ўзига чорлаяпти!

ВАТАНГА 4.400.000 ТОННА „ОҚ ОЛТИН“ БЕРАМИЗ

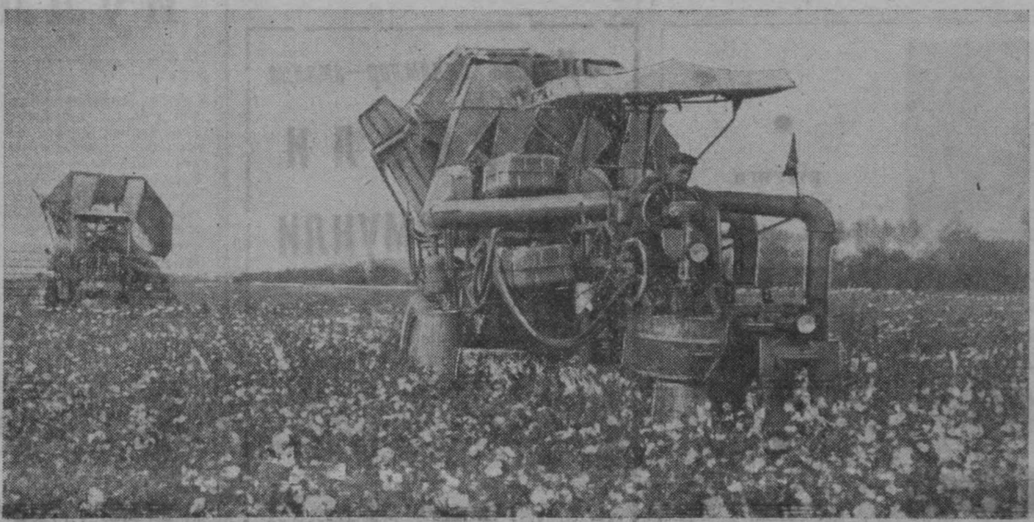

«Ташсельмаш» заводида тайёрланган «зангори кема»лар пахта майдонларида жавлон урмоқда.

А. Абалян фотоси.

* «ЎРОҚ ВА БОЛҒА» БУЗИЛМАС ИТТИФОҚИ
* СЕРФАЙЗ ДАЛАЛАР БАҒРИГА

* ТОШКЕНТЛИКЛАР ҲИММАТИ
* 2 МИЛЛИОН ТОННА ПАХТА МАШИНАЛАРДА ТЕРИЛАДИ

Қардошлик ёрдами

Т. СОДИҚОВ,

ЎЗБЕКИСТОН КП ОКТЯБРЬ РАЙОН КОМИТЕТИНИНГ БИРИНЧИ СЕКРЕТАРИ.

Районимиздаги барча саноат корхоналари, қурилиш ташкилотлари ва муассасаларининг коллективлари Тошкент ва Сирдарё областларидаги оталиқ ёрдамидаги учта район меҳнат аҳлига яқиндан ёрдам бермоқдалар. Бу ёрдам конкрет ташкилий ва инженерлик тадбирлари бўйича, шунингдек идеология ишларини жонлантириш плани бўйича амалга оширилмоқда.

Саноат корхоналари ва ташкилотларининг коллективлари колхоз ва совхозларга яқин беш йил ичида кўрсатиладиган оталиқ ёрдами планларини ишлаб чиқишга қарор қилдилар, ҳамда колхоз ва совхозларнинг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш юзасидан конкрет мажбуриятлар қабул қилдилар. Шунингдек, ишлаб чиқариш объектларини ва қурилишларни механизациялаш, замонавий қишлоқ хўжалик техникасини яратиш юзасидан ҳам конкрет мажбуриятлар олдилар.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети XIX Пленуми республика қишлоқ хўжалик машинасозлиги корхоналари, жумладан, ўзбек трактор-йиғув заводи коллективларининг колхоз ва совхозларга қўшимча тракторлар ва эҳтиёт қисмлар тайёрлашни уюштириш бўйича бошлаган ташаббусини маъқуллади.

Трактор йиғувчилар пландан ташқари 1400 та трактор тайёрлайдилар.

Ирригация бўйича Давлат махсус конструкторлик бюросининг коллективи янги ирригация техникасини янада такомиллаштириш устида иш олиб боряпти.

КПСС Марказий Комитети июль Пленуми қарорлари асосида «Узгипроводхоз» институтида янги ерларни ўзлаштиришнинг янги лойиҳаларини тузиш, суғориш тармоқлари ишини ва ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш бўйича катта ишлар амалга оширилмоқда. Институт томонидан ишлаб чиқилган лойиҳага кўра Марказий Фарғона ерларида эллик етти минг гектар ва Тошкент областида ўн икки минг гектар ерни ўзлаштириш тез суръатлар билан олиб борилпяти.

«Главсредазирсовхозстрой» коллективи капитал қурилиши, ерларни ва уй-жой биноларини топшириш плани бўйича мажбуриятларни ошириб адо этяпти. Унинг ҳаракати билан Қарши чўлида йирик саноат-қурилиш базаси ва Қорақалпоғистон АССР да шоли экадиган район бунёд этиляпти.

159, 6, «Жилстрой» қурилиш трестлари ўз кучлари билан дала шийпонлари қуриб берадилар, қишлоқ клубларини ремонтдан чиқарадилар.

«Средазгипроводхлопок» институти томонидан ҳам янги пахтачилик совхозлари, қурилиш индустрияси корхоналари ва ирригация тармоқлари лойиҳаларини тузиш бўйича катта ишлар бажарилпяти.

Районимизнинг кўпгина коллективларида эндиликда пахта териш машиналарини ҳайдай оладиган кадрлар тайёрланди. Улардан бир юз йигирма киши оталиқдаги колхоз ва совхозларга жўнаб кетдилар.

Сирдарё областининг Еттисой ва Киров районларида дала меҳнаткашларига кўрсатилаётган оталиқ ёрдами салмоқли бўляпти. Қурилиш министрлигининг оталиқ ёрдами туфайли қишлоқ автопарки автогрейдерлар, бульдозерлар билан тўлдирилди, шунингдек, бир неча автомобиллар ва уларга керакли эҳтиёт қисмлар ремонтдан чиқарилди.

Пахта қуритадиган асфальт майдони, унга борадиган уч километрлик йўл, «3-Интернационал» колхозининг, «Ўзбекистон 40 йиллиги» ва Киров номли совхозларнинг телефонлаштирилиши, бир қатор район ГТСларининг реконструкция қилиниши, «Коммунизм йўли» колхози чорвачилик фирмасининг механизациялашганлиги — буларнинг ҳаммаси Октябрь райони меҳнаткашлари томонидан амалга оширилган ишлардир.

Райондаги коллективлар томонидан қабул қилинган мажбуриятларда шаҳарликларнинг колхоз ва совхозларга кундалик оталиқ ёрдами кўрсатиши қайд қилиб ўтилган. Октябрь райони меҳнаткашлари «Тошкент», «Назарбек» ва бошқа совхозларда етиштирилган мўл сабзавот ҳосилини йиғиштириб олишда, айниқса, қишлоқ меҳнаткашларига яқиндан ёрдам бердилар.

Шу нарсани айтиш керакки, юқоридаги хўжалик масалалари партия, совет ходимлари, ташкилотлар ва муассасалар раҳбарларининг оталиқдаги районлар колхоз ва совхоз раҳбарлари билан ҳамкорликда олиб борилпяти. Ўзбекистон КП район комитетида, Еттисой район партия комитети кенгашида улар атрофлича муҳокама қилинди. Бу масалалар бир неча марта район партия комитети бюросида кўриб чиқилди. «Билим» жамиятининг аъзолари, лекторлар ва пропагандистлар ўз суҳбатларида КПСС Марказий Комитети июль Пленуми материалларини аҳоли ўртасида кенг пропаганда қилмоқдалар.

Заводдан—далага

Яқинда завод механизаторлари — А. Демин, Т. Богданов, Е. Шокиров, В. Усенко, В. Кутанов, В. Панов ва А. Седухин ўртоқлар Гулистон районидаги оталиқ хўжаликларга жўнаб кетишди. Улардан уч киши — А. Демин, В. Кутанов ва В. Пановлар «зангори кема»лар рулига ўтириб машинада пахта теришни бошлаб юбордилар. Қолганлари эса қишлоқ хўжалик техникасига хизмат қилмоқдалар.

Машинасозлар ўтган саккиз ой ичида халқ хўжалигига ПК-10 маркали компрессор станцияларидан саккиз юз ўттизтасини ва етмиш бешта ротацион кўчма компрессорларни етказиб берди.

Кучли компрессор установкалари мелиоратор ва ирригаторларга, қурувчилар ва дала меҳнаткашларига ўз олдиларидаги халқ хўжалик вазифаларини тезроқ амалга оширишда ёрдам беради.

Н. БАБИЧЕВ,
«Компрессор» заводи партия бюросининг секретари.

ДЕҲҚОНЛАРГА ТЕХНИКА ЁРДАМИ

Пахтакор районидаги Акмал Икромов номли 26-совхоз Сирдарё областининг энг йирик пахта етиштирувчи хўжаликларидан ҳисобланади. Хўжаликни пойтахтимизнинг Ҳамза районидаги «Ташсельмаш» заводи, 2-ун комбинати, 1-«Стальмонтаж» қурилиш ташкилоти коллективлари ўз оталиқларига олганлар. Сўнгги вақтларда оталиқ ташкилотлари совхоз меҳнаткашлари билан бўлган ҳамкорлик, дўстлик алоқаларини янада мустаҳкамлашга эришдилар.

Айниқса, қишлоқ хўжалик машинасозлиги заводи ишчиларининг кўрсатаётган ёрдами диққатга сазовор. Корхонанинг яхши жиҳозланган иккита техника ёрдами машинаси бутун август ойи давомида совхозда бўлиб, қишлоқ хўжалик машиналарини ремонт қилишда актив иштирок этди. Шунингдек, завод коллективи хўжалик техникаси воситаларининг ремонти учун тўққиз ойга етадиган эҳтиёт қисмлар етказиб берди.

1-«Стальмонтаж» қурилиш ташкилоти ҳам совхоз қурувчилари учун ҳар хил қурилиш материаллари, металл конструкцияларини жўнатиб турибди.

Бизнинг интервью

ПАХТАКОРЛАРНИ ЎЙЛАБ

Ўзбекистон қишлоқ хўжалик машинасозлиги заводининг коллективи дала меҳнаткашларига кўплаб механизмлар, эҳтиёт қисмлар билан яқиндан ёрдам бермоқда. Корхона ишчи-хизматчилари КПСС Марказий Комитетининг июль Пленуми қарорларига амалий иш билан жавоб бериб иш суръатини тобора оширмоқдалар. Бу нарса ўз самарасини беряпти. Мухбиримиз билан бўлган суҳбатда завод план-иқтисод бўлимининг бошлиғи Арнольд Михайлович Разумовский қизиқарли фактларни келтирди.

— Машинасозларимиз шу кунларда бир ғайратга ўн ғайрат қўшиб меҳнат қилишмоқда, — дейди А. Разумовский. Бу тушунарли албатта. Ҳаммамиз республика пахтакорлари зиммаларига янги социалистик мажбурият олганликларининг ёрқин гувоҳимиз. Шунинг учун биз ҳар қачонгидан ҳам юбилей йилида пахтакорларнинг энг яқин мададкори бўлиб қолишимиз лозим. Ана шуни яхши тушунган машинасозлар ўтган саккиз ойда баракали ишладилар. Биз ўн бир миллион уч юз эллик минг сўмлик маҳсулот тайёрладик. Корхонамиз ишчи-хизматчилари кучи билан 5 минг 200 та сеялка, 1650 та кўрак чувиш машинаси, 1 минг 400 та тупроққа гербицид ташлайдиган мослама, 1 минг 700 та пахта подборшчиги ишлаб чиқарилди.

Заводимиз коллективи «Ўроқ ва Болға» бузилмас иттифоқи анъаналарига содиқ қолиб, дала меҳнаткашларига кўплаб техника воситалари ва эҳтиёт қисмлар тайёрлаш йўлида бутун куч-ғайратларини аямайдилар.

ШАҲАР—ҚИШЛОҚҚА

УЛКАН КОМБАЙН

Бугун

К. Е. Ворошилов номидаги «Ташсельмаш» заводининг маҳсулотларни ортиш майдончасида иш қизғин. Транспорт цехининг юкчилари экспериментал пахта териш машиналаридан ўнтасини ортишга тайёрлашмоқда. Улар «Ўзбекистон» агрегати сингари тўрт қаторли бўлсада, бироқ, бир ярим баравар кенг.

Пахта териш комбайнлари оиласида «ХН-3,6» энг йирик габаритлисидир. Ана шунинг учун ҳам уни энг кучли трактор — «МТЗ—50Х»га тиркалади. Янги машина тўқсон сантиметр қатор оралиқдаги ҳосилни йиғиб-териб олишга мўлжаллангандир.

Улкан агрегатларнинг экспериментал намуналари барча пахтакор республикаларнинг машина синаш станцияларида ҳаётга йўлланма олади. Уларнинг баъзи бирларидан шу мавсумнинг ўзидаёқ республика колхоз ва совхозларидаги хўжаликларида фойдаланилади.

Г. ДЕМИДОВ,
«Ташсельмашевец» газетасининг редактори.

Трактор заводининг бош конвейеридан пахтачиликка мосланган тракторларнинг туша бошлаганига ярим йил бўлди. Дастлабки кунларда ўн-ўн бешта машина йиғилган бўлса, ҳозир машинасозлар 80 ва ундан ошириб «Т-28Х4» трактори йиғиб олмоқдалар.

Яқинда эса бош конвейердан 10 мингинчи трактор тушириб олинди. У оталиқдаги «1-Далварзин» совхозига берилди.

СУРАТДА: мамлакатимизнинг колхоз ва совхозларига юбориладиган тайёр тракторлар.

А. Горокрик фотоси
ЎзТАГ.

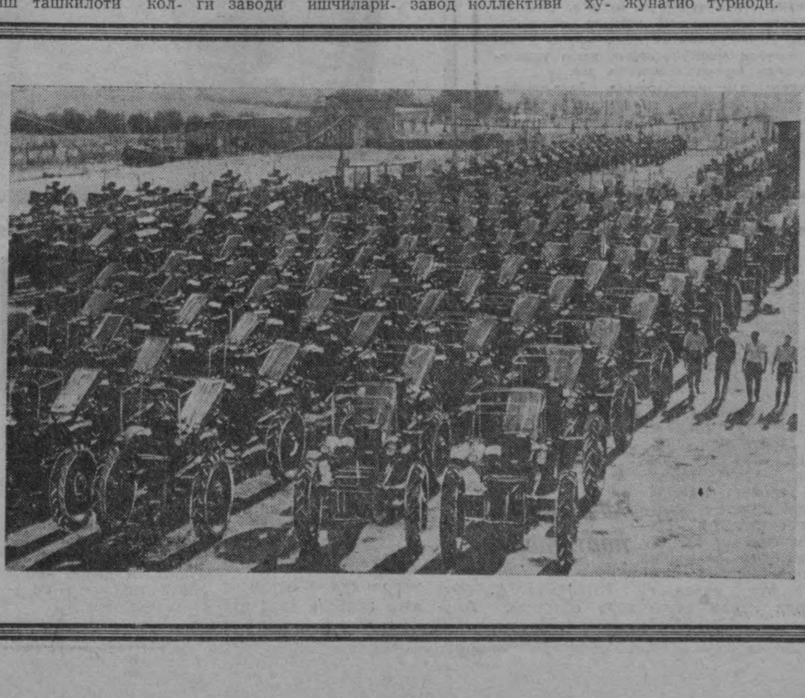

Саноат корхоналари ва қурилишлардаги партия ташкилотлари қишлоқ хўжалиги учун топшириқларнинг ўз вақтида бажарилишини доим назорат қилиб туришлари, қишлоққа машина ва ускуналарни, ўғит, бинокорлик материаллари ва бошқа материалларни кўпроқ етказиб бериш учун қўшимча резервлар ва манбаларни қидириб топишлари, энг янги техникани қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришида жорий қилиш учун актив ёрдам беришлари керак.

(«Қишлоқ хўжалик соҳасида партиянинг навбатдаги вазифалари» тўғрисида КПСС Марказий Комитети Пленумининг 1970 йил 3 июлдаги қароридан).

ПОЙТАХТ МЕҲНАТКАШЛАРИНИНГ МАРРАЛАРИ

Шаҳар партия ташкилоти активининг йиғилишидан

⊙ Съезд олди мусобақаси — Ленин юбилейи меҳнат вахтасининг давоми. ⊙ Шаҳар саноат корхоналари КПСС XXIV съездини муносиб кутиб олишга тайёрланиб, йил охиригача пландан ташқари ўттиз беш миллион сўмлик маҳсулот ишлаб чиқариш мажбуриятини олдилар. ⊙ Қурувчилар ва монтажчилар суръатни оширмоқда. ⊙ Республикага 4 миллион 400 минг тонна «оқ олтин»ни йиғиб-теришда кўмаклашиш — тошкентликларнинг ватанпарварлик бурчи

Шаҳар партия ташкилоти активининг кеча бўлиб ўтган йиғилишида Ўзбекистон КП шаҳар комитети бюроси аъзолари ва аъзоликка кандидатлар Ўзбекистон КП район комитетларининг секретарлари завод ва фабрикалар, қурилиш ва ташкилотларнинг партия ташкилоти секретарлари, меҳнаткашлар депутатлари советлари шаҳар ва район раислари ва аъзолари, касаба союз ва комсомол ташкилотларининг раҳбарлари, пойтахтнинг ишлаб чиқариш илғорлари иштирок этдилар.

Йиғилиш қатнашчилари республика партия ташкилоти активида қўйилган «Ўзбекистон меҳнаткашларининг беш йиллик сўнгги йилида ва КПСС XXIV съездини муносиб кутиб олиш учун қабул қилган социалистик мажбуриятларининг бажарилиши тўғрисида»ги масалани ва шаҳар партия ташкилотининг вазифаларини муҳокама қилдилар.

Ўзбекистон КП Тошкент шаҳар комитетининг биринчи секретари С. Р. Расулев активга пойтахт меҳнаткашларининг юбилей йилида қабул қилган социалистик мажбуриятлари ва халқ хўжалик планини бажариш соҳасидаги асосий якунларни гапириб берди, шаҳар партия ташкилоти фаолиятидаги ютуқ ва камчиликларни кўрсатди, КПСС XXIV съездини муносиб кутиб олиш учун белгиланган тадбирларга тўхталди.

Тошкент саноати ва қурилиши эришган ютуқлар озмунча эмас. КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари Л. И. Брежнев иштирок этган республика партия ташкилотининг активида ҳам бу нарса таъкидланган эди.

Саноат корхоналарининг коллективлари беш йилликнинг якунловчи йилида самарали ва ғайратли меҳнат қилмоқдалар. Саккиз ойлик саноат маҳсулотлари ишлаб чиқариш плани ошириб бажарилди. Мўлжалдагидан 29,7 миллион сўмлик маҳсулот кўп ишлаб чиқарилди. Халқ хўжалиги қўшимча равишда 6,7 миллион киловатт-соат электр энергияси, 1600 трактор, тўқимачилик саноати учун 101 минг сўмлик технологик жиҳозлар, 392 тонна қоғоз ва 104 тонна картон, 800 тоннадан ортиқ сут маҳсулотлари ва бошқа нарсалар олди.

Лак-бўёқ, «Эталон», «Гидрометприбор», 3-ун заводи, устки трикотаж ва спорт маҳсулотлари фабрикаси, Ўзбекистон КП Марказий Комитети Бирлашган нашриётининг коллективлари келгуси беш йиллик ҳисобига меҳнат қилмоқдалар. Шу корхоналар йил охиригача планга қўшимча равишда етти миллион сўмликдан ортиқ маҳсулот ишлаб чиқаради. Ўрта Осиё темирйўлининг 2-вагон депоси беш йиллик планни июль ойидаёқ бажариб қўйган. Бу корхона йил охиригача пландан ташқари 320 миллион вагон-километр иш бажаради.

Бугунги кунда шаҳарда ўн мингдан ортиқ ишчи беш йилликни бажариб, 1971—72 йиллар ҳисобига меҳнат қилмоқда.

Барча корхоналарда ҳам ишлаб чиқаришни янгичасига бошқаришда реформа механизмидан унумли фойдаланиляпти, деб бўлмайди. Кўпгина корхоналар ички резервларни ҳаракатга солиб, умумий ишлаб чиқариш эффективлигини оширишга эриша олмаяптилар. Докладчи шундай корхоналардан «Ташхимсельмаш», «Электротехника» заводлари, тўқимачилик комбинатини айтиб ўтди.

Ўзбекистон КП Тошкент шаҳар комитетининг биринчи секретари С. Р. Расулев Ўзбекистон пахта етиштиришда мамлакатда бош роль ўйновчи республика эканлигини ва республика меҳнаткашлари оширилган мажбурият олиб, 4 миллион 400 минг тонна «оқ олтин» топширишга ваъда қилганликларини айтиб, тошкентликлар ўз бурчиларга содиқ қоладилар ва қишлоққа пахта ҳосилини йиғиб-териб олишда яқиндан ёрдам берадилар деб ишонч билдирди.

Ҳамза район партия комитетининг биринчи секретари Т. Э. Эргашев, 159-қурилиш трестининг бошқарувчиси Т. Н. Набиев, Фрунзе район ижроия комитети раиси З. Н. Абдураҳимов, «Тошкенткабель» заводининг прессловчиси В. Ф. Назаров, Октябрь революцияси номидаги завод партия комитетининг секретари К. Г. Гнездилов, «Ташсельмаш» заводининг директори И. Х. Мусин ўртоқлар йиғилишда сўзга чиқиб, меҳнаткашлар КПСС XXIV съездини муносиб кутиб олиш учун қабул қилган социалистик мажбуриятларни шараф билан бажаришга тайёр эканликларини, 4 миллион 400 минг тонна пахта етиштиришга муносиб ҳиссаларини қўшажакларини, КПСС Марказий Комитети июль Пленуми ва республика партия активининг қарорлари ҳамшаҳарларимиз қалбидан чуқур жой олганлигини таъкидладилар.

Шаҳар активининг йиғилишида Ўзбекистон КП Марказий Комитетининг иккинчи секретари В. Г. Ломоносов катта нутқ сўзлади.

Йиғилиш пойтахт меҳнаткашларини КПСС XXIV съезди шарафига олинган социалистик мажбуриятларни муваффақиятли бажариш, маҳсулот реализация қилиш йиллик планини 24 декабрга, беш йиллик планни эса муддатидан илгари — 18 декабргача бажаришга чақирди.

Йиғилиш қатнашчилари Тошкент меҳнаткашлари беш йилликнинг сўнгги йил планини муваффақиятли якунлайдилар ва партия съездини муносиб кутиб оладилар деб ишонч билдирдилар.

БУГУНГИ ТОШКЕНТ

Зилзиланинг маркази бўлган Қашқар маҳалласи ўрнида гўзал бинолар қад кўтарди. Бу уйларни РСФСР қурувчилари тошкентликларга ҳадя этишган.

В. Сироткин ва И. Глауберзон фотоси.

МЕҲНАТ ВА ИЛМ ЭГИЗАК

САМАРАДОРЛИК МАНБАИ

Тошкент темир йўли оралиғи Ўрта Осиё темир йўл станциялари ўртасида энг йирикидир. Станция йил сайин янги-янги техникалар билан бойимоқда. Меҳнат шароити эса, тобора яхшиланмоқда. Станциянинг иш фаолиятида меҳнатни илмий асосда ташкил этиш ҳал этувчи роль ўйнайди. Ундаги ўн иккита участканинг ҳаммасида ишлар механизация ёрдамида амалга оширилади.

«Қизил тўқимачи» станциясидаги А. Родин мастерлик қилаётган участкада иш қандай ташкил этилганини олиб кўрайлик. Участка коллективи йил бошидан буён темир йўл тармоғидан аъло даражада фойдаланиб келмоқда. Машинистлар бу участкага келганда тепловоз тезлигини қўрқмай оширадилар. Чунки улар бу ердаги темир йўлчиларни, уларнинг пухта ишини жуда яхши биладилар.

Яқиндагина бу участкадаги барча ишлар қўлда бажарилар эди. Эндиликда машиналар ёрдамга келди. Кўчма электр станция, электр шпал ётқизгич, пўлат из кесувчи ва из пайвандловчи станоклар ва бошқа хил машиналар темир йўлчиларга хизмат қилмоқда. Йўл очгич мосламаларни алмаштириш, юкларни тушириш ишларини қисқа муддатда пухта бажаришади.

«Қизил тўқимачи» станциясининг йўлчилари бошқа ташкилотларга ремонт ишларида кўмаклашишга ҳам улгурадилар.

йўлларни мустаҳкамлашда ҳам ёрдам берилди.

НОТнинг 1970 йил учун ишлаб чиқилган планидаги ўн икки пунктли тадбирдан ярмидан кўпи амалга оширилди. Планга кў-

✤ МЕХАНИЗАЦИЯ—ИШЧИЛАР МАДАДКОРИ. ✤ ҚУЛАЙЛИК ЯРАТИЛДИ. ✤ ҚЎШНИЛАРГА ЁРДАМ. ✤ АМАЛГА ОШИРИЛГАН ТАДБИРЛАР.

ишларини «АГМУ» деб аталган дрезина бажаряпти. Бу тадбирларнинг ҳаммаси НОТ планига мувофиқ амалга оширилди.

Участканинг катта электр монтёри Д. Юсупов, З. Баҳриддинов, А. Обухова ва йўл монтёри З. Юсуповаларнинг иши мақтаса арзигулик. Улар меҳнатни илмий асосда ташкил этиш тадбирларини ўз участкаларида татбиқ этишда ёрдам беришади, йўлларни ремонт қи-

Бир куни мастер Родинга Тошкент аэропортидан телефон қилиб, аэропортга юк ташиб келтирадиган йўлни ремонт қилишда ёрдам беришларини сўрашди.

— Албатта ёрдам берамиз,— деб ишонтирди мастер аэропорт ходимини.

Темир йўлчилар аэропорт территориясидаги темир из тармоқларини ремонт қилиб беришди. Шпалларни изларни янгилашди.

«Главташкентстрой» нинг 153-трестига қарашли темир-

ра. Тошкент темир йўли оралиғидаги йўлларда темир излар кўтариш шпаллар ва изларни янгилаш, ўнқир-чўнқирларни текислаш ишлари машиналар ва механизмлар ёрдамида бажарилади.

Айниқса, юк кўтарадиган машина темир йўлчилар меҳнатини енгиллаштирди. Бу машина ёрдамида пўлат излар шпаллар бириктирилган ҳолда жойидан қўзғатилади ва янгиси ўрнатилади. Илгарилари бу оғир иш қўлда бажарилар эди.

Узоқ масофада яшайдиган ишчиларга ҳам қулайлик яратилди. Уларга уйларидан ишга, ишдан сўнг яшаш жойларига элтиб қўйиш учун махсус автомашина ажратилди. Машинага ремонт ишларида керакли вагонча тиркаб қўйилган. Унда турли асбоб-ускунлар жойланган.

Қор-ёмғир ва иссиқдан муҳофаза қиладиган кўчма палатка ишчиларга жуда қўл келяпти.

НОТ планларини амалга оширишда участка бош инженери И. Камолов, катта инженер В. Таран, мастер К. Абдураҳмонов, шофёрлардан А. Ҳасанов, У. Пўлатов, инженер Т. Турдиалиев каби новаторлар катта ёрдам кўрсатишяпти.

КПСС Марказий Комитети июль Пленуми қарорларини ҳаётга татбиқ этаётган темир йўлчилар ўтган саккиз ойда фидокорона меҳнат қилдилар. Барча оралиқлардаги излар «аъло» даражада деб топилди. Йўлларни ўртача ремонт қилиш шпал ва излар ётқизиш ишлари 103 процентга еткизиб бажарилди.

Коллектив ишни яхши билиб боришида НОТ бўлимининг хизмати катта. Ҳозир участкада КПСС XXIV съездини меҳнат ютуқлари билан кутиб олиш учун ўзаро социалистик мусобақа авж олдириб юборилди.

А. ПАШКОВА.

✤ Назарий билимлар—амалда

Мароқли ҳам мазмунли

— Тўрт томонимиз етти кунлик йўл. Барибир ҳаммангизни очлик ва ташналик ҳалок этади. Менинг қоним эса шу ерга тўкилади. Жонажон қабилам шаклар босқинчи, талончи душманлардан ҳалос бўлдилар...

Аждод ота-боболаримиз мустақиллик, эркинлик йўлида ана шундай мардонавор курашганлар. Биргина эроний босқинчиларгина эмас, ҳамма тажовузкорларнинг тақдири ана шундай бўлган!

Ўқитувчи «Широқ афсонаси» ҳақидаги фикрларни якунлар экан, ўқувчилар онгига жонажон она-Ватанга муҳаббат ва садоқат, мардлик, жасорат сингари олийжаноб ҳис-туйғуларни сингдиришга, дарснинг жонли, қизиқарли ва таъсирчан ўтишига алоҳида эътибор берди.

Дастлаб, педагогик практика муҳлати вақти узайтирилди. Шу билан бирга, студентларнинг педагогик практикаларига мактаб таълимидан яхши хабардор бўлган, тажрибали педагог-олимлар раҳбарлик қилишяпти. Бу борада Низомий номидаги Тошкент Давлат педагогика институти ректорати кўраётган тадбирлар диққатга сазовордир.

Биз юқорида ҳикоя қилганимиз ўқитувчи-практикант Обида Низомованинг Октябрь район Ғафур Ғулом номли 169-ўрта мактаб 9-«б» синфда ўтказган адабиёт дарси якунидан бир шингил холос.

Мазкур мактабда IV курс студент-практикантларнинг ўқитувчилик касбини эгаллашлари учун ҳамма имкониятлар мавжуд. Хилма-хил ўқув-кўргазмали қуроллар билан жиҳозланган адабиёт кабинетида 17 нафар студент дарсларга пухта ҳозирлик кўришмоқда. Адабиёт кабинети ёнгинасида техника воситаларидан фойдаланиш хонаси бўлиб, бу ерда киноаппарат, фильмоскоп, эпидиоскоп каби ўқув ашёлари бор. Ўқувчилар назарий билим олиш билан бирга, ҳаётий ва тарихий воқеаларни ҳам бевосита кузатдилар.

Биз педагогик практика раҳбари, институт методисти, педагогика фанлари кандидати Убайдулла Салоҳиддиновдан педагогик практиканинг бориши ҳақида қисқача гапириб беришни илтимос қилдик.

— Аввало, мактаб маъмурияти ва бутун педагогик коллективдан жуда мамнунлигимизни айтиш керак. Бизни биринчи кунданоқ яхши кутиб олишди. Студент-практикантларимиз биринчи сентябрдан бошлаб мактаб ҳаёти билан таниша бошладилар. Кўплаб дарс кузатдилар. Мана энди, ўзлари дарс бераяптилар. Шаҳардаги энг намунали, ўқув-тарбия иши яхши йўлга қўйилган билим даргоҳининг ажратилгани ҳаммамизни хушнуд этмоқда. Ўқувчилар контингентининг катта бўлишига қарамай, бу ерда тартиб-интизом ва одоб-ахлоқ намунали йўлга қўйилган. Бу эса, студент-практикантларимизнинг нормал ишлашлари, иш ўрганишлари ва дарс ҳамда дарсдан ташқари машғулотларни яхши уюштиришларида муҳим аҳамиятга эга.

Студент-практикантларимиз ўқув-тарбия процессини ўрганиш ва эгаллаб бориш билан бирга, педагогик коллективга ҳар томонлама ёрдам беришга ҳам аҳд қилганлар.

Т. АШРАФХОНОВ.

КЎЧМА КИНО УСТАНОВКАЛАР

Бугун

шаҳар кинолаштириш бошқармаси пахта йиғим-терими мавсумида дала меҳнаткашларига намунали хизмат кўрсатиш учун бир қатор тадбирлар режасини ишлаб чиқди.

Кино ходимлари Тошкент ва Сирдарё областларининг пахтакор хўжаликларида бўлиб, маданий хизмат ташкил қиладилар. Бошқарма ҳозирнинг ўзидаёқ ўн саккизта кўчма кино установка ва иккита кинотеатр ташкил қилди. Улар тажрибали механиклар билан таъминланди.

Пахтакорлар завқли меҳнатдан кейин янги - янги илмий оммабоп ҳамда ҳужжатли ва бадиий фильмларни томоша қиладилар.

РЕПОРТАЖ

Машиналар йўлларда

Қуёш ҳали тоғ ортидан бош кўтарганча йўқ. Чирчиқ дарёси томонидан эсаётган муздек шабада унчалик ёқимли эмас. Танларни жунжитади. Кетма-кет тиркалган вагонларни эслатувчи уйчаларга азамат механизмлар ўрнатилган. Қум-тошларни майдалаб, қурилишбоп қилиб беради. Ҳозир бу ер жимжит. Бир пасдан сўнг кўрасиз. Моторларнинг гувурлаши, қум-шағалларнинг ёқимсиз товуши ҳамма ёқни тутиб кетади. Кетма-кет келиб турадиган автомашиналар товушини айтмайсизми! Биринчи бор бу ерга келиб қолган одам, ёқимсиз ғала-ғовурда қулоқи қоматга келиб, ўзини одатдагидан бошқачароқ сезиши ҳеч гап эмас.

Ҳар кунгидек бу ерга ҳаммадан олдин бригада бошлиғи Владимир Суслов келди. Улкан тепаликни эслатувчи қум-шағал уюми олдида тўхтади-да, чамалаб кўрди.

— Етарли...

Ҳозир етиб келадиган машиналарнинг кутиб қолмаслигига қаноат ҳосил қилган В. Суслов улкан агрегат томон йўл олди. Махсус зиналардан юқорига кўтарилиб, моторларни кўздан кечираётган эди, бу ишнинг миридан-сиригача биладиган Станислав Кулаков келиб қолди ва юқорига қараб баланд товуш билан уқтирди:

— Салом, Вася, хавотирланма, агрегат шай! Юргиз мани, деб турибди!..

Шунақа, бу ерда ишловчилар одатдагидан баландроқ овозда сўзлашишга одатланиб қолишган. Тинимсиз чувиллаб турган моторлар товуши шунга мажбур қилади уларни.

Ҳадемай, Сергели карьери ишчилар билан гавжум бўлиб кетди. Олисда қаторлашиб келаётган самосвал машиналар кўринди.

Тоғ қоясидек қумшағал хирмони олдида савлат тўкиб турган «Воронеж» экскаваторнинг юраги ура бошлади. Чўмичига икки ярим кубометр қум-шағал сиғдира оладиган бу полвон машина Николай Антонович Шульгага қадрдон. Моҳир машинист уни авайлаб асрайди. У ёқ-бу ёғига қараб ишлатади. Шунинг учун ҳам экскаватор қайсарлик қилмайди. Тонгдан кечгача пишқириб ишлайверади.

— Шульга!

Ҳозиргина майдонга кириб келган самосвал ҳайдовчиси машинистга ишора қилди. Экскаватор бахайбат чўмичини қум-шағалга тўлдириб, машина юкхона томон бора бошлади.

— Яхши! Ташла!

Шофёрнинг ишораси билан экскаватор чўмичи очилиб, юк машина кузовига жойлашди. Машина беланчакдек тебраниб кетди.

— Шульга! Қани, ташла!

Майдонга кетма-кет кириб келаётган машина шофёрлари моҳир машинист Николай Шульгани яхши билишади. Ўзларининг энг яқин дўстларидек унга муомала қилишади.

Шундай қилиб, Николай Антоновичнинг кўли-кўлига тегмайди. Шаҳардаги қурилиш ташкилотларидан тонналаб буюртма олиб келгач машиналарга юк ортади.

Ҳалиги кетма-кет уланган вагонни эслатувчи уйчаларда ҳам моторлар товуши. Машиналар ёрдамида бу ерга келтирилиб турилган қум-тошлар майдаланиб, қурилишбоп қилиняпти. Азаматлар ҳар галгидек бугун ҳам планни ортиғи билан адо этишга ҳаракат қилишмоқда.

Бир қарашдан кўзга унчалик кўримли бўлиб туюлмаган бу корхонанинг қурилиш учун аҳамияти бениҳоя катта. Йўлдош шаҳарчада, яшнаган Тошкентимизда бунёд этилган неча ўнлаб биноларга худди ана шу ердан минг-минг тонналаб қум-шағал етказиб берилган.

Сергели карьери томонига ғириллаб келаётган, бу ердан шаҳарга йўл олган машиналарнинг кети узилмайди.

— Қани, Шульга, ташла!

Тонгдан кун ботгунга қадар шофёрлар ана шу қисқагина жумлани неча ўн марталаб такрорлашади. Демак, ҳар куни бу ердан ана шунча машина қурилиш материалларини қурилиш майдонларига олиб жўнайди.

У. ЮСУПОВ.

СУРАТЛАРДА: Сергели карьери азаматлари. [чапдан] моторист Алексей Иванович Иванов, машинист ва бригада бошлиғи Василий Васильевич Суслов, илғор ишчи Галина Васильевна Иваноавалар.

Старший машинист Николай Антонович Шульга ўзи бошқарадиган «Воронеж» экскаваторида.

Р. Альбеков фотолари.

ЎзТАГ МУХБИРЛАРИ ХАБАР БЕРАДИЛАР

Чўлқуварлар учун

ЯНГИЕР. Янгиердаги темир-бетон буюмлари ва конструкциялари комбинатида яқинда ишга туширилган янги ёғочсозлик цехи дастлабки маҳсулотни ишлаб чиқарди. Бу ердан Мирзачўлнинг суғориладиган янги зонасидаги совхозларга ҳар куни неча ўнлаб куб метр иморатбоп ёғоч материаллари жўнатилмоқда. Шу туфайли дашт ерларда мелиорация ва ер текислаш ишларидан ташқари аҳоли яшайдиган агрошаҳарчалар қуриш имконияти ҳам туғилди. Комбинатда ишлаб чиқарилаётган эллик хил маҳсулотни Қарши чўлини ўзлаштираётган чилар, Тожикистон, Туркманистон бинокорлари бажонидил ишлатмоқдалар.

Ҳамқишлоқлар ўз қаҳрамонларини унутмайди

ФАРҒОНА. Улуғ Ватан уруши йилларида жанг майдонларида ҳалок бўлган жангчиларга атаб, Ленинград районининг Уроқчи қишлоғида ўрнатилган ёдгорлик тантанали равишда очилди.

Даҳшатли уруш йилларида Ленин номли колхоз ўзининг энг яхши йигитларини Ватанни ҳимоя қилишга жўнатган эди. Улардан 284 киши ўз қишлоғига қайтиб келмади. Миннатдор ҳамқишлоқлар тиклаган монументнинг мармар лавҳаларига шу қаҳрамонларнинг номлари олтин ҳарфлар билан ўйиб ёзиб қўйилди. Митингдан сўнг ёдгорлик олдига гуллар қўйилди.

Ваъдага вафо қилишмоқда

Сурхондарё областъ пахтакорларидан кетма-кет хушхабарлар келиб турибди. Бу ерда партия XXIV съездини муносиб кутиб олиш учун бошланган мусобақа тобора қизиб бормоқда. Қумқўрғон районидаги Ленин номли совхоз механизатори Абдусаттор Қурбонов терим машинасида 300 тоннага яқин «оқ олтин» терди. Сурхондарёда биринчи бўлиб пахта теримини бошлаб берган бу азамат терим ишига пухта тайёргарлик кўрди. Бултур ҳам А. Қурбонов 418 тонна пахта териб, юксак кўрсаткичга эришган эди. Бу йил у тағин ҳам кўпроқ — 500 тонна пахта териш мажбуриятини олди.

Шу совхоздаги ёш механизатор Робия Муҳаммедова ҳам энг яхши машина билан ишга тушди. Бир неча кун ичида у «зангори кема» бункеридан 120 тонна пахта тўкди. У ҳам мавсумда 500 тонна пахта теришни мўлжалламоқда. Охунбобоев номли совхознинг механик ҳайдовчиси Алимурод Ёқубов ҳам ана шундай юксак мажбурият олган.

Қизилқумдаги портлашлар

ҚИЗИЛТЕПА. (Бухоро области). Аму-Бухоро машина каналининг Қизилтепа участкасини кесиб ўтувчи 233 километрли иккинчи навбати қурилаётган жойда дастлабки портлаш овозлари эшитилди. Шу портлатиш ёрдамида бетонсиз мустаҳкам котлован ер остида ётган оғир тошлар парчаланмоқда.

Секундига 270 куб метр сув оқадиган янги кўлбола дарё қурилишида портлатиш жуда иш келади. Келгуси йил охиригача портлатиш ёрдамида канал тубидан икки миллион куб метрдан ортиқ тупроқ чиқариб ташланади. Каналнинг километрлик участкаси фақат портловчи моддалар ёрдамида қазилади.

Аму — Бухоро каналининг иккинчи навбати келгуси беш йилликнинг охирига борганда чўлда 88,5 минг гектар ерга сув чиқариб беради. Шу ерларда йилига юз минг тонна пахта етиштириш мўлжалланмоқда.

Буюк боболаримиз

ЎРТА Осиё, жумладан, Ўзбекистон жаҳоннинг қадимий маданият ва фан марказларидан бири бўлганлиги ҳаммага маълум.

Ўрта Осиё халқлари тарихини марксча-ленинча ўрганиш шуни кўрсатадики, бу ўлка территориясида меҳнат қуроллари қадимий даврлардан бошлаб тараққий қилиб келди. Деҳқончилик вақти-вақти билан ривожланиб турарди. Ўлкада бунёдга келган ижтимоий-практика сунъий суғориш системасини барпо этишни талаб қилди. Амударё ва Зарафшон воҳаларида мавжуд бўлган қадимий сунъий суғориш системалари бунга далилдир. Қишлоқ хўжалик ишлари, турмушнинг бошқа соҳалари вақт ўлчашни, йил ҳисоби, йил фаслларининг ҳисоб-китоби, календарь системасини ишлаб чиқишни тақозо қилди. Абу Райҳон Берунийнинг кўрсатишича, Хоразмда мелоддан олдинги вақтлардаёқ йил ҳисоби, календарь системаси яратилган. Табиатдаги даврий ҳодисалар, кеча-кундуз, ой-йил, давр-замонлар ҳисобини билмоқ учун Ой, Қуёш, Ер, Юлдузлар ҳаракатлари ваҳолат муносабатларини билмай илож йўқ эди. албатта. Вақт ҳисоби ўлкамизда 3300 йил илгари маълум бўлган. Бу нарса Ўзбекистонда 3300 йил илгари ҳам илм-фаннинг маълум даражада ривожланганлигидан дарак беради. Лекин истилочилар илмий, адабий ва моддий-маданий бойлигимизнинг анчасини йўқотиб юбордилар.

Ўрта асрларда илм ва маданиятимиз қайтадан ривож топади. IX асрда — Муҳаммад Хоразмий, Аҳмад Фарғоний, Аҳмад Марвозий X асрда — Абу Наср Форобий, Ҳамид Хўжандий; XI асрда — Муҳаммад Қошғарий Абу Наср Мансур, Абу Райҳон Беруний, Ибн Сино, Ҳасан Насавий, XIII асрда — Маҳмуд Чағминий. Шамсиддин Самарқандий; XV асрда — Мирзо Улуғбек, Ғиёсиддин Коший, Қозизода Румий, Алавиддин Али Қушчи каби олимларимиз математика, астрономия, геодезия, география, минерология, фармакогнозия, медицина, мантиқ, фалсафа ва илмнинг бошқа соҳаларида буюк кашфиётлар яратдилар. Дарҳақиқат, квадрат тенгламаларни ечиш формулалари ўлкамизда кашф этилган, алгоритм тушунчаси Ватанимиз билан чамбарчас боғлиқ; тригонометрия функциялар хоссалари тулдирилди: ўнли каср кашф этилди; куб тенгламаларнинг ечиш усуллари бунёдга келди: нолдан кейинги 18 хонали ҳисоблар ўйлаб топилди. Бу каби буюк кашфиётларни кўплаб санаб бериш мумкин.

Владимир Ильич Ленин 1920 йили комсомолнинг III съездида ёшларнинг вазифаларидан бири — «Бутун кишилик тараққиётида вужудга келтирилган маданиятни аниқ билиш, уни қайтадан ишлаш орқасидагина пролетар маданиятини қуриш мумкин» (Асарлар, 31 т, 294-бет) эканлигини қайта-қайта уқтириб ўтди.

Ильичнинг мана шу вазифасини амалга ошириш мақсадида фан тарихига оид бир қанча илмий тадқиқотлар бажарилди, катта-кичик асарлар яратилди.

Доҳийнинг илмий-маданий меросни синчиклаб ўрганиб, ундан унумли ва ўринли фойдаланиш ҳақидаги таълимотига амал қилиш мақсадида бу суҳбатимиз буюк олимимиз — доно боболаримиз бобоси Муҳаммад ибн Мусо ал Хоразмий ижодига бағишланади.

Бутун жаҳонга ал Хоразмий номи билан машҳур бу гениал олимнинг тўла исми — Абу Абдулло Муҳаммад ибн Мусо Хоразмий.

У бундан 1190 йил илгари, 780 йили Хоразмда туғилган, ўқиган, хизмат қилган ва вояга етган. 33 ёшида ўша замоннинг энг йирик илмий маркази ҳисобланган Бағдоддаги «Байт ал Хикма» — ўз замонасининг Фанлар академиясига раҳбарлик қилган. Бу вазифада у сидирғасига 34 йил хизмат қилди. Шарқнинг ўрта асрлардаги классик фанини рўёбга чиқаришда ал Хоразмийнинг хизмати ниҳоятда катта. У кўплаб шогирдлар етиштирди. Жумладан, бутун дунёда ал Фраганус номи билан машҳур астроном Аҳмад ал Фарғоний, марвлик Аҳмад ал Марвозийлар ал Хоразмийнинг истеъдодли шогирдларидандир.

Илмий тадқиқот ишларини Хоразмий аввало ўз ватани илмий-маданий анъаналари, асосида вужудга келтирди, қадим юнон, Ўрта ва Яқин Шарқ олимлари қўлга киритган илмий ютуқларни қунт билан ўрганди. Муҳаммад Хоразмий 850 йили 70 ёшида вафот этди.

Муҳаммад Хоразмийнинг асосан 3 та илмий асари бизгача етиб келди: 1) «Алжабр ва алмуқобала», 2) «Ҳинд ҳисоби ҳақидаги рисола» ва «Тригонометрик жадваллар». Бу учала рисолани бирга қўшиб, Ўзбекистон Фанлар академияси Шарқшунослик институти нашр этди. («Муҳаммад ал Хоразмий. Математикага оид рисолалар», «Фан» нашриёти, 1964 йил).

Бу китоб, ҳажм жиҳатдан унча катта эмас, ҳаммаси бўлиб — 85 бет. Лекин бу китобнинг тақдири жуда бахтлик 12 аср илгаги Хоразмий ақл-заковати билан битилган бу китоб ҳануз ўз кучини йўқотгани йўқ. Хоразмий рисоласи асрлар ошиб, мангу бир асар бўлиб қолди. У XII асрда Испанияда лотин тилида нашр этилди; XIV асрда араб тилига кўп нусхада кўчирилиб тарқатилди; XIX асрда Лондон, Париж, Рим нашриётлари чоп этади; бизнинг асримизда 1914 йили Копенгагенда, 1915 йили — Нью-Йорк, 1917 ва 1932 йиллар — Берлин, 1962 йили — Лондонда нашр этилди.

Кейинги саккиз аср давомида Муҳаммад Хоразмий асарлари лотин, немис, француз, инглиз, итальян, рус тилларига Честер, Аделарт, Иоан, Рушка, Гандц, Марр, Неугебауэр, Розен, Бонкомпаньи, Копелевич, Розенфельд сингари олимлар томонидан таржима қилинди.

Ўрта мактабнинг юқори синфларида ўқиган ва ўқиётган ҳар бир кишига маълум бўлган квадрат тенгламаларни ечиш формуласи бундан 12 аср илгари бобокалон олимимиз Муҳаммад Хоразмий томонидан кашф этилган.

Хоразмийнинг бу формуласи, бу қонуни асрлар давомида бутун жаҳон халқларига турмушнинг ,халқ хўжалигининг, экономиканинг, техника ва фаннинг жуда кўп соҳаларида хизмат қилиб келмоқда.

Бу — Хоразмий кашфиётларидан фақат биттаси. Шу каби, айлана диаметрини сегмент ватари ва баландлиги бўйича аниқлаш формуласи, сигмент юзасини аниқлаш қоидаси, доира юзасини аниқроқ ҳисоблаш формуласи биринчи марта Хоразмий қаламига мансубдир.

Математика объектив дунёнинг миқдорий ва фазовий муносабатлари ҳақидаги фан экан, алгебраик муносабатлар билан геометрик муносабатлар орасидаги боғланишни чуқур илмий асосда ифодалаб беришни биринчи марта фақат Хоразмийгина уддасидан чиқди.

Муҳаммад ал Хоразмийнинг мана шу китобидаги «Алжабр ва алмуқобала» рисоласи алгебранинг асоси ҳисобланади. Тенгламалар ҳақидаги фанга «алгебра» деб ном қўйган ҳам ал Хоразмийдир.

Гап шундаки, Ал Хоразмийнинг «Алжабр ва алмуқобала» асари Европага ғарбий араблар орқали ўтган. Ғарбий Арабистонда, жумладан, Мисрда, «ж»ни «г» деб талаффуз қилишади (масалан, Жамолни Гамол деб). Шу тариқа, «Алжабр» «алгабр» бўлиб, сўнгра алгебра шаклида жаҳоннинг ҳамма мамлакатларига тарқалган.

МУҲАММАД ХОРАЗМИЙ

Ал Хоразмий алгебра фанининг отаси эканлиги бутун дунёда эътироф қилинади. Масалан, машҳур инглиз математика тарихшуноси Жорж Сартон ал Хоразмийнинг жаҳон фанига қўшган ҳиссасига шундай баҳо берган:

«Ал Хоразмий ўз замонасининг буюк математиги ва агар ҳамма жиҳатлар эътиборга олинса, барча замонларнинг энг улуғ математикларидан биридир. Ал Хоразмийнинг «Алжабр ва алмуқобала» китобининг 1145 йили Честер томонидан лотин тилига қилинган бу таржимасини Европа алгебрасининг дебочаси деса бўлади».

Ҳозир алгебранинг қисмлари, ҳатто турлари жуда кўп. Ҳурматли академигимиз Тошмуҳаммад Саримсоқов ривожлантираётган Буль алгебраси шу жумладандир. «Ҳинд ҳисоби ҳақида» деган рисоланинг ҳажми — 16 бет. Бу рисола ҳам математикада революция ясади. Ҳисоблашда 0. 1, 2.., 9 рақамларидан иборат 10 та арифметик белги билан бажариладиган усулни Хоразмий мукаммаллаштиргани ва тарғиб қилгани учун бу ўнли системани ҳам бутун дунёда унинг номи билан боғлайдилар. «Тригонометрик жадваллар»нинг ҳажми 5 бет. Бунда синуслар ва котангенслар жадваллари яратилган. Бунда синусни ёй орқали аниқлаш, соя билан қуёш баландлиги орасидаги муносабат жадваллари тузилган бўлиб, бу рисола тригонометрик ва строномеtрик масалаларни ечишда катта роль ўйнади.

Замонамизнинг энг ажойиб фанларидан бири — кибернетика. Кибернетиканинг мантиқий замини алгоритмлар назариясидир. Алгоритм сўзи қаердан келиб чиққан?

Хоразмийнинг «Ҳинд ҳисоби ҳақида» номли китобининг биринчи бетидаги дастлабки ибора шундай ёзилган: «Дедики ал Хоразмий». Бу икки сўзнинг лотинча таржимаси: «Диксит Алгоритми». Алгоритмнинг тақдири ҳақида машҳур совет математиги академик А. Н. Колмогоровга мурожаат қиламиз. Академик Колмогоров бундай таъриф-тавсиф қилади:

«Ўрта асрларда саноқнинг ўнли системаси бўйича тўрт арифметик амалнинг униси ёки буниси бажариладиган қоидани алгоритм деб аташган. Бу қоидаларни IX асрда ўзбек математиги Хоразмий берган. Европада бундай қоидалар унинг номи билан аталиб «алгоризм» дейилган. Кейинчалик бу ном «алгоритм» га айланган».

Алгоритмлар назарияси кибернетиканинг мантиқий асоси дедик. Лекин эсдан чиқазмаслик керакки, кибернетика фани бизнинг замонамизда бундан 20—25 йил илгари Винер номли олим томонидан яратилган.

Кибернетика масалаларини ечишда воқеалар модели алгоритмлаштирилади. Жаҳоннинг ҳамма мамлакатларида шундай қилинади. Масалан, Ўзбекистон Фанлар академияси Кибернетика институтида ҳам алгоритмлаш билан кенг шуғулланилмоқда.

Муҳаммад Хоразмийнинг сўнмас хотирасига бағишланган ушбу мақоламизда биз буюк олим ижодининг айрим саҳифаларинигина варақладик, холос. Лекин шунинг ўзидан ҳам Хоразмий кишилик маданияти тараққиётига, жаҳон фанининг ривожланишига беқиёс ҳисса қўшиб, ўз номини шон-шарафларга буркаган улуғ олим эканлиги кўриниб турибди. Биз, Муҳаммад Хоразмий авлодлари, унинг илмий кашфиётлари билан ҳақли равишда фахрлансак арзийди. Бу билан кифояланиш нотўғри бўлади, албатта. Олимларимиз, айниқса, ёшларимиз бу буюк олимнинг илмий ғояларини, фаннинг актуал масалаларини тинмай ўрганиб, қунт билан ҳал қилиб боришлари лозим.

О. ФАЙЗУЛЛАЕВ,
Ўзбекистон ССР Фанлар академияси фалсафа ва ҳуқуқ институтининг доценти.

ИХЧАМ ЭЛЕКТР МАШИНА

Клавишали янги электр ҳисоблаш машинаси кўплаб ишлаб чиқарила бошланди. У план-экономика, ҳисоб-китоб, статистика ҳамда инженерлик ҳисобларини механизациялашга мўлжалланган. Столга қўйиб ишлатиладиган электрон ҳисоблаш машинаси ихчам ва кўркамдир.

Машинада қўшиш, айириш, кўпайтириш, бўлиш квадрат илдиздан чиқариш бир лаҳзада ва автомат тарзда бажо келтирилади. Машина ярим автомат режимда ишлаганида ҳам логарифмик ва тригонометрик функцияларни етарлича тез ҳисоблаб чиқара олади. Машина 16 хонали бутун ва каср сонлари билан амаллар бажара олади.

Бешта регистр ва улар ўртасидаги яхши ўйлаб тузилган маълумот алмашлаш системаси, ҳатто мураккаб ҳисоблар ҳал қилинаётганида ҳам оралиқ натижаларни ёзиб қўймасдан ишлайверишга имкон беради. Бу жуда қулайдир.

Машинани ишлатиш қийин эмас, унинг схемаси ярим ўтказгич элементлар билан ишланган.

(ТАСС мухбири).

• Социализм мамлакатларида

Халқаро конгресс очилди

ВАРШАВА. Яқинда Варшавада меҳнат ҳуқуқи ва социал страхованиега бағишланган VII халқаро конгресс очилди. Конгресс ишида дунёдаги қирқ мамлакат вакиллари қатнашувчи меҳнат ҳуқуқи ва социал страхование халқаро бирлашмасига аъзо бўлган 40 га яқин мутахассис қатнашмоқда.

Ҳар тўрт китобнинг бири—дарслик

БЕРЛИН. Германия Демократик Республикасининг полиграфчилари катта муваффақиятларга эришдилар.. 1969 йилда республикада 5169 номда, жами 114 миллион нусхага яқин китоб босилиб чиқди. Республикада нашр этилаётган журналлар сони тобора кўпаймоқда. Бултур 536 та ҳар хил журналлар, жами 432 миллион нусхада босилиб чиқди.

Республикада дарсликлар нашр этишга катта эътибор берилмоқда. Чоп қилинаётган ҳар тўрт китобнинг бири — дарслик. Ижтимоий-сиёсий фанларга доир адабиётлар нашриётлар ишида катта ўрин олмоқда. Таржима қилинган китоблар ҳам кўплаб нашр қилинмоқда.

Металл ўрнида пластмасса

БУХАРЕСТ. Румыния мутахассислари ва саноати пластмассанинг чекланмаган имкониятларидан кенг фойдаланмоқда.

Бухарестнинг Ғарби-Жанубий чеккасидаги «Генча» янги саноат районида «Мунипласт» фабрикаси қурилди. Бу фабрика пластмассадан ҳар хил буюмлар, шу жумладан рўзғор буюмлари ҳам ишлаб чиқараётир.

Рўзғор буюмлари ясашда ҳам, машиналар ишлаб чиқаришда ҳам металл ўрнида пластмасса тобора кўпроқ ишлатиладиган бўлиб қолди. Руминиянинг «Фрам» холодильнигида пластмассадан ясалган 20 хил деталь, «Дачия» енгил автомобилида эса 215 деталь бор. Бу йил пластмассадан ясалган 7 мингта труба ишлаб чиқарилмоқчи. Шу туфайли 40 минг тонна металлни тежаш мумкин.

Бухарестдаги пластмасса фабрикаси саноат корхоналарининг буюртмаларини бажаришга ихтисослаштирилмоқда ва шу корхоналар учун бир мингга яқин ҳар хил буюмлар ишлаб чиқарилмоқда.

ПЛАНЕТАМИЗ ЯНГИЛИКЛАРИ

Ўн йиллик муносабати билан

МОГАДИШО. СССР билан Сомали ўртасида дипломатия муносабатлари ўрнатилганлигининг 10 йиллиги муносабати билан бу ерда дўстлик кечаси бўлиб ўтди. Бунда Сомали Демократик Республикаси Олий революцион кенгашининг аъзолари, Сомали қуролли кучларининг олий офицерлари, жамоатчилик намояндалари, Сомали Демократик Республикасидаги СССР элчихонасининг ходимлари ҳозир бўлдилар.

Олий революцион кенгаш аъзоси, мудофаа масалалари билан шуғулланувчи давлат секретари Салад Гбейри Кадле нутқ сўзлаб, ленинча ташқи сиёсатга амал қилаётган СССР Сомали мустақил деб эълон қилиниши биланоқ уни таниди ва ёш давлатга халқ хўжалигининг ҳамма соҳаларида катта ёрдам берди, деб таъкидлади. Совет Иттифоқи бизнинг дўстимиз эканлигини яхши биламиз.

Кечада СССРнинг Сомали Демократик Республикасидаги элчиси А. С. Пасютин ҳам нутқ сўзлади.

КУН ТАРТИБИДА: ОЛИЙ ТАЪЛИМ ВА ЎҚИТИШ ЖАРАЁНИ

БЕРЛИН. Берлинда социалистик мамлакатлар олий таълим министрларининг V конференцияси очилди. Конференцияда Германия Демократик Республикаси, Болгария, Венгрия, Польша, Чехословакия Социалистик Республикаси, Руминия, Вьетнам Демократик Республикаси, Монголия Халқ Республикаси, Куба Олий мактабининг ходимлари, шунингдек СССР Олий ва ўрта махсус таълим министри В. П. Елютин бошчилигидаги совет делегацияси қатнашмоқда.

Конференция кун тартибида социалистик мамлакатлар олий ўқув юртларида олий таълим ва ўқитиш жараёнини рационаллаштириш проблемалари турибди.

СОФИЯДА ХАЛҚАРО СИМПОЗИУМ

СОФИЯ. Шу ерда қурилишларнинг зилзилага бардош бериши масалалари юзасидан учинчи Европа симпозиуми очилди. Симпозиумда 20 мамлакат, шу жумладан, Болгария, Польша, Руминия, СССР Чехословакия, Югославия вакиллари қатнашмоқда.

Зилзилага бардош берувчи замонавий қурилишлар масаласи юзасидан турли секцияларда тўрт кун давомида юздан ортиқ доклад муҳокама қилинади.

ВЬЕТНАМ ДЕМОКРАТИК РЕСПУБЛИКАСИ. Ханой яқинидаги механика заводи мамлакат қишлоқ хўжалиги ва саноати учун турли машиналар, мосламалар ва асбоб-ускуналар ишлаб чиқаради.

СУРАТДА: Ханой механика заводида сув насослари тайёрланяпти.

ВИА—ТАСС фотоси.

Жаҳон тинчлик кенгашининг баёноти

ХЕЛЬСИНКИ. Жаҳон тинчлик Кенгаши барча халқларга мурожаат қилиб, Американинг Исроилга «Фантом» самолётлари, энг янги ракеталар ва бошқа қурол-яроғлар етказиб беришини дарҳол тўхтатишини талаб этишга чақирди. Жаҳон тинчлик Кенгашининг Яқин Шарқдаги аҳволи тўғрисида шу ерда эълон қилинган ахборотида шундай деб айтилган. Жаҳон афкор оммаси ,дейилади яна баёнотда, Исроил қўшинларини улар босиб олган араб территориясидан тўла равишда олиб кетиш ва араб аҳолисига нисбатан қўлланилаётган жазо чораларини дарҳол тўхтатиш тўғрисида Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Хавфсизлик Кенгашининг 1967 йил 22 ноябрдаги резолюциясини бажаришга агрессорларни мажбур қилиши керак. Бу эса Яқин Шарқ районидаги барча халқларнинг шу жумладан, Фаластиндаги араб аҳолисининг ҳуқуқларини таъминлай оладиган узоқ тинчликнинг бирдан-бир йўлидир, деб таъкидлайди Жаҳон тинчлик Кенгаши.

«Американча турмуш тарзи»-ни рад қилмоқдалар

ВАШИНГТОН. Президентнинг студентлар ишлари билан шуғулланувчи махсус маслаҳатчиси, Вандербильт университетининг ректори Александр Херд миллий матбуот клубида ўтказилган матбуот конференциясида гапириб, америкалик ёш авлод ўртасида норозилик кайфияти кенг тарқалган, деб айтди.

Ёшларнинг АҚШ буржуа жамияти традицион асосларини ёқтирмаслиги тобора кучайиб бораётганлиги уларнинг норозилигига сабаб бўлаётганлигини А. Херд тан олди. Унинг сўзларига кўра, ҳукуматнинг ички ва ташқи сиёсатидан норозилик университет шаҳарчалари билангина чекланмай, Америка жамиятининг бошқа қатламларига ҳам кенг ёйилмоқда.

(ТАСС).

ВЬЕТНАМГА ЁРДАМ

ОТТАВА. Канада тинчлик тарафдорлари қаҳрамон вьетнам халқига доимо моддий ёрдам бериб турибдилар. Жаҳон тинчлик Кенгашининг даъватига биноан ёрдам кўрсатиш ишида Канада тинчлик тарафдорлари комитетлари, шунингдек Вьетнамдаги урушни тўхтатиш учун курашаётган касаба союз, хотин-қизлар, ёшлар ташкилотлари ва диний ташкилотлар қатнашмоқда.

Канада хотин-қизлари конгресси вьетнам болаларига аталган кийим-кечак, кўрпа-тўшак ва ўйинчоқларнинг иккинчи туркумини совет «Омск» пароходига ортиб жўнатди. Вьетнамга медицина ёрдами кўрсатувчи Бирлашган комитет тўплаган кўп миқдордаги медицина асбоб-ускуналарини Монреалдан Вьетнамга Совет Иттифоқининг бошқа бир теплоходи — «Балтийск» элтиб беради.

«Канада хотин-қизлари овози» ташкилоти Канада хотин-қизлари тиккан ва тўқиган қирқ мингтадан ортиқ болалар свитери, кофтаси, пайпоқ, кўрпани Ханойга юборди.

(ТАСС).

АГРЕССОРЛАР ТИНИБ-ТИНЧИМАЁТИР

ХАНОЙ. Американинг Вьетнамдаги жиноятларини текширувчи комиссия эълон қилган ахборотда айтилишича, Американинг разведкачи самолётлари шу йил август ойи мобайнида Вьетнам Демократик Республикасининг осмон чегарасини 2.660 марта бузиб ўтган. Шу вақт ичида, дейилади ахборотда, АҚШнинг тактик ва стратегик авиацияси Вьетнам Демократик Республикаси территориясидаги ва демилитарлаштирилган зонанинг шимолий қисмидаги бир қанча районларни кўп маротаба бомбардимон қилиб, ўққа тутди, натижада бир неча киши қурбон бўлди.

(ТАСС).

ЯРМАРКА ЁПИЛДИ

ВЕНА. Традицион кузги Вена ярмаркаси ўз ишини тамомлади. Унда дунёнинг 34 мамлакатидан салкам 500 та фирма, шу жумладан 22 та совет ташқи савдо бирлашмаси қатнашди.

Австрия пойтахтининг аҳолиси ва Вена меҳмонлари бошқа социалистик давлатлар: Болгария, Венгрия, ГДР, Польша, ЧССР. Руминия ва Югославиянинг маroқли кўргазмалари билан ҳам танишдилар.

СССР павильонида 300 тадан ортиқ турли экспонат кўрсатилди. Шу экспонатларнинг 80 проценти Венада биринчи маротаба намойиш қилинди.

Ярмарка ишлаб турган бир ҳафта мобайнида Совет Иттифоқининг коммерция маркази Австрия ва чет эл фирмалари билан бир қанча битимлар тузди. Совет павильонини ярим миллиондан ошиқ киши келиб кўрди.

СТОКГОЛЬМ. Шаҳарнинг марказий қисмларидан бири ва Слюссен майдонининг кўриниши.

Прессене бильд — ТАСС фотоси.

СОБИҚ КАНЦЛЕРНИНГ НАЙРАНГИ

БОНН. Христиан-демократик иттифоқ раиси, Бонннинг собиқ канцлери Кизингер, Бундестагга 1973 йилда ўтказиладиган навбатдаги сайловда Христиан-демократик иттифоқдан канцлерлик лавозимига кўрсатиладиган номзод бўлмоқчи эмасман, деб айтди. Лекин Кизингер оппозициядаги ана шу партиянинг раиси лавозимида қолишни истайди. Бу гапни у «Вельт эм зонтаг» газетаси мухбири билан суҳбат чоғида айтди.

Кизингернинг бу гапи Христиан - демократик иттифоқининг 1971 йилда бўладиган съезди муносабати билан партиядаги ички кураш кучайиб бораётганлигини кўрсатади. Христиан-демократик иттифоқ сафларида Кизингернинг партия раиси лавозимидан кетишини талаб қилувчи овозлар кучаймоқда. Бунинг сабабларидан бири шуки, Кизингер СССР билан ГФР ўртасидаги Шартнома хусусида жуда салбий позицияда турибди.

(ТАСС).

БОНТОК ҚАБИЛАСИ

Мамлакатлар, одамлар, одатлар

*** САКСОНДАН ОРТИҚ ТАЛАФФУЗ * ДЕРАЗАСИЗ УЙЛАР * СИРҒАЛИ ЭРКАКЛАР * СЎНГГИ ДОВОН**

«Етти минг орол» мамлакатида — Филиппинда саксондан ортиқ тилда ва шевада гапирадиган жуда кўп халқ ва қабила яшайди. Биз бугун бонток қабиласи ҳақида фикр юритамиз. Бу қабила баланд томи сомон билан ёпилган, катак уйчаларда Дит тоғларида яшайди. Уйларининг деразалари йўқ, фақат эшик бор, холос. Ёруғлик ва ҳаво том билан бино девори оралиғидан тушади. Уй жиҳозлари ҳақида гапириш ҳам мумкин эмас. Полнинг бир қисмига тахта ётқизилган бўлиб, у каравот вазифасини ўтайди. Хўжалиги бир неча кострюль, това, кружкалардан иборат. Улар ўзига тўқ, тажрибали деҳқонлар бошчилигида кўпчилик бўлиб шолизорларда ишлаб, кун кўрадилар. Ишни оқсоқоллар тақсимлашади. Далаларда хусусан аёллар ва қизлар ишлашади. Эркаклар эса, уй қуриш, томлар ремонтига ўхшаш эркакларга хос ишлар билан шуғулланишади. Айрим пайтларда далага эркаклар ҳам келишади. Улар гитара чалиб, хурсандчилик қилишади, бундан меҳнат суръати тезлашади деб билишади. Шолини музика тактига монанд экишади.

Бу қабиланинг кийими ҳам ўзига хос. Эркаклар уч метрча келадиган матони белларига чирмашади-да, нақш билан безатилган шокилали учини орқа ва олд томонга осилтириб қўйишади. Сонлари эса яланғочлигича қолаверади. Ёшлар яроқлаб кўзга ташланадиган, кенг, гулдор, кўпинча қизил рангдаги боғичлар бойлашади. Кексароқлар эса, тор ва одми ранглиларни боғлашади. Бошларига тўнғиз дандони ва пағи билан безатилган шляпа кийишади. Қулоқларига дуч келган нарсадан ясалган жуда оғир, катта сирғалар тақишади.

Аёллар тапис, деб аталмиш чиройли кўйлак киядилар. Бу бир ярим метр узунликдаги газламанинг тўғрибурчакли парчаси бўлиб, сон устидан боғланиб, белбоғдек туради ва икки учи орқа томонга юборилади. Юрганда тўлқинланади. Тапис кўпроқ қизил, оқ ва қора рангда бўлади. Сочларини узун оқ ёки думалоқ қизил рангдаги маржонлардан қилинган гулжиға билан безашади. Баъзи аёллар бошларига илон умуртқасидан қилинган гултожи кийишади. Уларча бу нарса яшин урушидан сақлайди. Маданият бу ерга ҳам етиб келган. Айрим қизлар кофта кийиб олишган. Одат бўйича қизларнинг кўкраги очиқ бўлиши керак, бироқ миссионерлар одоб-ахлоқ учун зўр бериб курашишади. Бонток қизларининг оёқ-қўллари мускулли, ўзлари йирик бўлишади. Бу оғир меҳнатнинг натижасидир. Бироқ гавда бичими жуда келишган бўлади. Бонтокларнинг бизникига мутлақо ўхшамаган одоб-ахлоқ қоидалари бор. Масалан, ота-оналар бўйи етган фарзандлари билан бир уйда ётишлари мумкин эмас. Уларнинг уйлари эса биттагина бўлади. Шу туфайли ўсмирлар ва етила бошлаган қизлар бошқа оилалардаги тенгдошлари билан алоҳида бир уйда тунаб юрадилар. Ўсмирлар ётиб юрадиган уйларда оқсоқоллар уларга диний анъаналарни ва қабиланинг ўзига хос қонун-қоидаларини ўргатишади. Қизлар ётоқхонаси «улук» дейилади. Кечқурунлари унинг атрофига йигитлар тўпланади. Қизлар улар орасидан ўзларига ёққанини танлаб олишади. Бу ердаги одатга биноан ишламайдиган қизларга оғиз солинмайди.

Йигитларнинг уйланиши масаласига келсак, бу ерда тўй тантаналари бўлмайди. Қиз йигитга ёққан экан, йигит улукка келиб, хушомад қила бошлайди. Бу ҳақда қиз ота-онасига айтади. Куёв қизнинг яқинларига ёқса, қиз уни ўз ёнига тунагани таклиф қилади. Улар кечаси билан йўл-йўлакай тўқилган шеърий мисралар орқали гаплашишади. Баъзида бурун билан чалинадиган, ниҳоятда майин овоз берадиган сурнайлар орқали севги изҳор этадилар. Қиз билан йигит бир-бирларига ниҳоят ёқишса, сўнгги довонни ошишади. Ораларида фарзанд пайдо бўлай деганида, улар ўзларига уй қуриб олишади. Чақалоқ — никоҳнинг жонли гувоҳи ҳисобланади. Қишлоқ аҳли ҳар 3—4 йилда куёв-келинларга бағишлаб қурбонлик келтиради, катта байрам уюштирилади. Қўтос сўйишади, гонг овозлари туни билан жаранглайди. Кексалар урф-одатдаги ашулаларни айтишади, аёллари халқ миллий рақсларини ижро этишади.

М. КУТИНА.

Редактор
С. М. КАРОМАТОВ.

---

* ЎСИМЛИКЛАР ОЛАМИДА

ШАРБАТ ИЧАЁТГАН ТЕКИНХЎР

Ўзбекистонда ўзга ўсимликлар ҳисобига яшайдиган паразит ўсимликлар ҳам кўплаб ўсади. Булардан энг кенг тарқалганлари зарпечаклардир. Республикада уларнинг 18 тури бор.

Қизиғи шундаки, зарпечакларнинг ҳамма тури бир хил ўсимликда паразитлик қилмайди. Улардан айримлари ёввойи ўсимликлар ҳисобига яшаса, бошқа бирлари экма ўсимликлар ҳисобига ўз вегетатциясини давом эттиради.

Зарпечаклар уруғдан униб чиққандан сўнг дарҳол бошқа ўсимликка ёпишиб, гаустор (сўрғич)лари билан хўжайин ҳисобига яшай бошлайди. У яхши ўрнашиб олгач, илдиздан ҳам воз кечади.

Зарпечаклар бир йиллик, серэт, баргсиз ўсимлик бўлишига қарамай, ҳар йили қишлоқ хўжалигига анча талофат етказади. Ундан айниқса канаф, жут, беда катта зарар кўради. Зарпечаклар ўтларгагина эмас, ҳатто баланд бўйли дарахтларга ҳам чирмашиб, уларнинг шоҳ-шаббаларини қуритишгача олиб келди.

Биз яқинда зарпечакларнинг ўсимлик танасидан эмас, меваси ҳисобига яшаётган турини учратдик. Сиз расмда кўриб турган олхўри мевасига ёпишиб олган текинхўр зарпечак ўсимлик орқали мевасига ўтган. Кузатишлар мева дарахтдан узиб олингандан кейин ҳам зарпечак мева ҳисобига ўсишни давом эттиришни кўрсатди. У ҳозир ҳам ўсиб турибди.

Ў. ПРАТОВ,
табиатшунос.

Текинхўрлик, безорилик ва ичкиликбозликка шафқат йўқ!

САЁҚ ЮРГАН ТАЁҚ ЕР

Михаил Пляшкин бир неча йилдан буён қиладиган ишининг тайини йўқ, бир шаҳардан иккинчисига бориб дайдиб юрар эди. 1968 йил июль ойида Волгоградда қўлга тушди. Тайинли иш ва яшаш жойи бўлмагани учун милиция олдида жавоб беришга мажбур бўлди. Шундан кейин тавбасига таяниб, тилхат ёзиб берди. Лекин барибир, дайдиликни қўймади. Орадан роса бир ой ўтгандан кейин Оренбург областида, бир йилдан кейин Куйбишев шаҳрида яна қўлга тушди. Бу сафар ҳам катта ваъдалар бериб қутилиб кетди.

Шундан кейин қайдасан серқуёш Тошкент, деб поездга осилиб, йўлга тушиб қолди. Тошкентга келиб яна ишсиз юраверди. Ниҳоят «Ховос» совхозига ишга кирди. Лекин тағин ишининг тайини бўлмади.

Шу йил 10 февраль куни вокзалда Валя деган қиз билан танишиб қолди. Уни ўртоғининг уйига таклиф қилди. Валя ҳам дарров кўна қолди. Лекин эрим ҳам ўзим билан бирга келган деб Арслонов деган одамни бошлаб келди. Учовлашиб Пляшкиннинг ўртоғиникига боришди.

Тўрт улфат бир неча шиша вино ичишганидан кейин ўртада жанжал чиқди. Эртасига Арслоновни ечинтирилган, калтакланган ҳолда кўчадан топиб олишди.

Тошкент шаҳар Фрунзе район халқ суди орадан бир неча кун ўтгач, Госпитал бозорида пальто сотиб турганида қўлга тушган Пляшкиннинг ишини кўриб чиқди.

Пляшкин судда Арслоновнинг кийимини ўғирламаганини бу пальтони бозорда номаълум одамдан сотиб олаётганида қўлга тушганини айтиб берди. Ўша кечаси Арслонов маст бўлиб қолганида уни ювинтириш учун ҳовлига олиб чиққанини, кейин эса ўзи ҳам йиқилиб қолиб вокзалга бориб ухлаганини айтди.

Арслонов судга чақирилганида келмади. Шунингдек, унинг таниши Валя исмли аёл ҳам аллақаёққа ғойиб бўлган.

Суд Пляшкиннинг ўғирлик қилганлигини исботламаган бўлса ҳам, унинг саёқлик билан кун кечириб юрганини ҳисобга олиб, икки йил озодликдан маҳрум қилди.

● «Тошкент оқшоми»да босилгандан кейин

МУКОФОТДАН МАҲРУМ ЭТИЛДИЛАР

Газетамизнинг 6 июнь сонида майда безорилиги учун жазоланганлар орасида Чкалов номли завод ишчиси М. Сайко ҳам бўлгани хабар қилинган эди.

Заводдан хабар беришича, Сайконинг хулқи умумий йиғилишда муҳокама қилинган ва у мукофотдан маҳрум этилган.

* * *

6 июлда эса Тошкентдаги 1-фабриканинг ишчиси М. Мирмуҳамедовнинг ҳам майда безорилиги учун жазолангани хабар қилинган эди. Бу безорининг хулқи ҳам умумий йиғилишда муҳокама қилиниб, мукофотдан маҳрум этилди.

РЕКЛАМА ва ЭЪЛОНЛАР Т.О

ТЕАТР

НАВОИЙ НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИДА — 17|IX да **Травиата**, 18|IX да **Жизель**

ҲАМЗА НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 17|IX да **Парвона** 18|IX да **Уғирланган умр.**

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА — **Совет Иттифоқи ва Болгария цирки усталарининг томошалари.** ЎРГАТИЛГАН АРСЛОНЛАРНИНГ КАТТА АТТРАКЦИОНИ. **Ўргатувчи — РСФСР да хизмат кўрсатган артист** ВЛАДИМИР БОРИСОВ (Томошалар кеч соат 8 да бошланади). Шанба кунлари: кундуз соат 3, кеч 8 да: якшанба кунлари: кундуз соат 12, 3 ва 8 да томошалар кўрсатилади).

КИНО

17 СЕНТЯБРДА

ҚИШКИ БИНОДА

Резидентнинг тақдири — «СПУТНИК» (кечқурун). «САНЪАТ САРОЙИ (кеч 9 да).

Винетту апачлар йўлбошчиси — «ЎЗБЕКИСТОН», «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ», «ВОСТОК» (кечқурун).

Отамнинг сафари — «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ», «ДРУЖБА» (кечқурун).

Гайдуклар қасоси — «ТОШКЕНТ СОВЕТИНИНГ 50 ЙИЛЛИГИ» (кечқурун).

Асунта, бехато от — САНЪАТ САРОЙИ (кечқурун).

Сайҳа — НАВОИЙ номли (ўзбек тилида, (кечқурун).

Парад-алле — «ЧАЙКА» (кечқурун).

ЁЗГИ БИНОДА

(кеч соат 8 ва 10 да бошланади)

Резидентнинг тақдири — «ФЕСТИВАЛЬ».

Отамнинг сафари — «ХИВА».

Малика — ТЕЛЬМАН номли.

18 СЕНТЯБРДА

ҚИШКИ БИНОДА

Резидентнинг тақдири — «СПУТНИК», «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун), САНЪАТ САРОЙИ (эрталаб соат 11 ва кеч 9 да).

Виннету — апачлар йўлбошчиси — «ЎЗБЕКИСТОН», «ВОСТОК», «ДРУЖБА», «ТОШКЕНТ СОВЕТИНИНГ 50 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун).

Озод туғилган (эрталаб соат 10 да). **Парад-алле** (кундуз ва кечқурун) — «ЧАЙКА».

Гайдуклар қасоси — «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун).

Сайҳа — НАВОИЙ номли (ўзбек тилида, кундуз ва кечқурун).

Резидентнинг хатоси — «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (эрталаб соат 11, кундуз 2, кеч 7 да).

ЁЗГИ БИНОДА

(Кеч соат 8 ва 9.40 минутда бошланади)

Резидентнинг хатоси — ТЕЛЬМАН номли.

Резидентнинг тақдири — «ФЕСТИВАЛЬ».

Отамнинг сафари — «ХИВА»

---

28 сентябрь кундуз соат 3 да Ўзбекистон ССР Фанлар академияси биология ва химия-технология бўлимларининг ботаника профили бўйича бирлашган илмий совет кенгаши (Куйбишев кўчаси, 14 уй)да биология фанлари кандидати илмий даражасини олиш учун

Р. Ш. Шоёқубов: «Ўзбекистон хара сув ўтлари ва уларнинг аҳамияти» деган темада

ДИССЕРТАЦИЯ ЁҚЛАЙДИ

Диссертация билан академия кутубхонаси (А. Тўқаев кўчаси, 1 уй)да танишиш мумкин.

ОБУНАЧИЛАР ДИҚҚАТИГА!

1971 ЙИЛ УЧУН

«ХЛОПКОВОДСТВО», «ВЕСТНИК СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ НАУКИ», «УЧЕТ И ФИНАНСЫ В КОЛХОЗАХ И СОВХОЗАХ», «ЗЕМЛЕДЕЛИЕ», «САДОВОДСТВО», «СЕЛЬСКОЕ ХОЗЯЙСТВО ЗА РУБЕЖОМ», «ЖИВОТНОВОДСТВО», «СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННАЯ БИОЛОГИЯ», «ГИДРОТЕХНИКА И МЕЛИОРАЦИЯ», «СЕЛЬСКИЙ МЕХАНИЗАТОР» ва бошқа.

ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИК НАШРЛАРИГА ОБУНА ДАВОМ ЭТМОҚДА

ЙИГИТ ВА ҚИЗЛАР!

«БИБЛИОТЕКА «КОМСОМОЛЬСКОЙ ПРАВДЫ», «ВОЖАТЫЙ», «КОМСОМОЛЬСКАЯ ЖИЗНЬ», «МОЛОДАЯ ГВАРДИЯ», «МОЛОДЕЖНАЯ ЭСТРАДА», «МОЛОДОЙ КОММУНИСТ», «СЕЛЬСКАЯ МОЛОДЕЖЬ».

ЖУРНАЛЛАРИ СИЗЛАР УЧУН НАШР ҚИЛИНМОҚДА

Бу журналларга обуна бўлинг!

Ўзбекистон ССР Алоқа министрлигининг Союзпечать Бошқармаси

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ НАШРИЁТИ

ТАШКИЛОТЛАР ВА МУАССАСАЛАРДАН РЕСПУБЛИКА ОБЛАСТЬ ВА ШАҲАР ГАЗЕТАЛАРИДА БОСИБ ЧИҚАРИШ УЧУН

ЭЪЛОНЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳар, «Правда Востока» кўчаси, 26-уй, эълонлар бўлими.

Тошкент шаҳар Чилонзор районидаги 84-ўрта мактаб томонидан **Йўлдошева Мажлума** номига берилган 171686 номерли йўқолган

ЕТУКЛИК АТТЕСТАТИ

БЕКОР ҚИЛИНАДИ

ШАҲАР ВОДОПРОВОДИ ВА КАНАЛИЗАЦИЯ АБОНЕНТЛАРИ, ҚУРИЛИШИ ТАШКИЛОТЛАРИ, МУАССАСА ВА КОРХОНАЛАР

ДИҚҚАТИГА!

Водопровод ва канализация тармоқлари ва қурилмаларидан фойдаланганингизда маҳаллий саноат ҳамда коммунал хўжалик ишчи-хизматчилари касаба союз марказий комитети томонидан тасдиқланган

«ТЕХНИКА ХАВФСИЗЛИГИ ҚОИДАСИ»ГА РИОЯ ҚИЛИНГ.

Кўчалардаги водопровод қудуқлари қопқоқларини очиш ва ичига тушиш «Водоканал» тресты канализацияси ва водопровод тармоқлари вакилларидан бошқаларга

ҚАТЪИЯН ТАҚИҚЛАНАДИ

Водопровод ва канализация қудуқлари ичида заҳарли газ бўлиб

ИНСОН ҲАЁТИ УЧУН ХАВФЛИДИР

ТЕЛЕВИЗОР

17 СЕНТЯБРЬ

ПАЙШАНБА

БИРИНЧИ ПРОГАММА ТОШКЕНТ КЎРСАТАДИ

18.25 Кўрсатувлар программаси.

Рус тилида: 18.30 «Ахборот» информацион программаси. **18.45** Реклама. **18.50** «Асов Кура дарёси». Бадиий фильм. **20.20** Кўрсатувлар программаси.

Ўзбек тилида: 20.30 «Ахборот» информацион программаси. **20.45** КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ ИЮЛЬ ПЛЕНУМИ ҚАРОРЛАРИ — АМАЛДА! «Ноз-неъмат бунёдкорлари» программаси. **21.15** Низомий номидаги Тошкент педагогика институти татар тили факультети бадиий ҳаваскорларининг концерти. **21.55** Янгиликлар. **22.00** Ленинизм — давримиз байроғи. **22.15** СЪЕЗДДАН — СЪЕЗДГАЧА. «Пойтахтимизнинг янги районн».

ИККИНЧИ ПРОГРАММА ТОШКЕНТ КЎРСАТАДИ

Ўзбек тилида: 18.00 «Тонгги буйруқ», «Заставасиз чегара» кинофильмлари. **18.25** «Гуноҳкор фаришта». Бадиий фильм.

МОСКВА КЎРСАТАДИ

20.00 Кўрсатувлар программаси. **20.05** Янгиликлар. **20.15** Адабий театр А. Пушкин. «Пётр Биринчининг хабаши». **21.00** Янгиликлар. **21.05** Рангли телевидение. Озарбайжон «Гая» вокал квартетининг концерти. **21.45** «Социализм дунёси». Халқаро программа. **22.30** «Ҳар бир километрда». Кўп серияли телевизион бадиий фильмнинг 8-серияси. **23.30** «Вақт» информацион программаси. **24.00** Москва кўрсатувларининг охири.

18 СЕНТЯБРЬ

ЖУМА

БИРИНЧИ ПРОГРАММА ТОШКЕНТ КЎРСАТАДИ

18.25 Кўрсатувлар программаси.

Рус тилида: 18.30 «ЁШЛИК» студияси кўрсатади. Қишлоқ ёшлари клуби. **19.10** «Ахборот» информацион программаси. **19.25** Л. Бетховен. 23-соната. «Аппассионата». Композитор туғилган куннинг 200 йиллиги муносабати билан. **20.00** Реклама. **20.05** Кўрсатувлар программаси.

Ўзбек тилида: 20.15 «Ахборот» информацион программаси. **20.30** «Сиҳат-саломатлик» Илмий-оммабоп программа. **21.10** КПСС XXIV СЪЕЗДИ ШАРАФИГА. Пахта терими кундалиги. **21.30** Янгиликлар. **21.35** «БЎСТОН» тележурнали.

ИККИНЧИ ПРОГРАММА МОСКВА КЎРСАТАДИ

16.30 Янгиликлар **16.35** Москва кундузги кўрсатувларининг охири.

ТОШКЕНТ КЎРСАТАДИ

Рус тилида: 18.00 Болалар учун. «Чуртон балиқ амри билан» Фильм-эртак.

ЎҚУВ КЎРСАТУВЛАРИ ПРОГРАММАСИ

18.55 2-синф ўқитувчилари учун рус тилида консультация. **19.25** Ота-оналар учун ўзбек тилида консультация. **19.55** Кўрсатувлар программаси.

МОСКВА КЎРСАТАДИ

20.00 Кўрсатувлар программаси. **20.05** Янгиликлар. **20.10** Рангли телевидение. Болалар учун мультипликацион фильмлар. **21.00** Янгиликлар **21.05** «Жасорат» телевизион альманахи. **22.00** Рангли телевидение. «Оби-ҳаёт». Ҳужжатли киноочерк. **22.10** «Ҳар хил ҳикоялар». Фильм-спектакль. **23.30** «Вақт» информацион программаси. **24.00** Классик куйлардан концерт. **00.30** «Ёмғир ва шамол деразани чертганда». Бадиий фильм. **02.00** Интервидение» «Оқшом куйлари». **03.00** Янгиликлар, кўрсатувлар программаси. **03.10** Москва кўрсатувларининг охири.

УЧИНЧИ ПРОГРАММА ТОШКЕНТ КЎРСАТАДИ

Ўзбек тилида: 20.00 Тошкент истиқболи. **20.20** Ҳужжатли фильм. **Рус тилида: 20.30** «Азимут». Туристик - ўлкашунослик клуби. **21.00** «Тентак» Бадиий фильм.

РАДИО

17 СЕНТЯБРЬ

ПАЙШАНБА

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

16.10 С. Юдаков, «Кашмир қўшиғи». Музикали композиция (русча). **16.50** «Правда» газетасининг обзори. **17.00** «Композитор М. Вайнберг». Концерт-очерк. **18.00** «Наманган зарбдорлари». Қурувчилар учун эшиттириш ва концерт (ўзбекча). **19.20** Татар халқ куйлари. **20.00** «ЁШЛИК» радиостанциясининг программаси. **20.50** Куйлар. **21.00** Халқаро мавзуларда суҳбат.

21.10 Пахта терувчилар учун концерт. **22.20** Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Л. Зокирова куйлайди. **22.40** «Ёзувчилар микрофон олдида», «Менинг қаҳрамонларим — замондошим» (ўзбекча). **23.15** Мақом кечаси. «Бузрук» мақомидан парчалар. **24.00** Тунги концерт

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

19.00 Ҳажвий ҳикоялар (ўзбекча). **19.30** Бутуниттифоқ радиоси рус хор қўшиқлари. **20.00** Тожик халқ қўшиқлари. **20.30** Б. Зейдман. «Кулаётган киши» балетидан парчалар. **21.00** А. Нинов «Бунинг ва Куприн». Суҳбат (ўзбекча). **21.40** МОСКВА.

УЧИНЧИ ПРОГРАММА

17.00 Ўзбекистон композиторларининг халқ чолғу асбоблари оркестри учун ёзган асарлари.

18 СЕНТЯБРЬ

ЖУМА

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

16.10 Ёшлар учун музикали соат (ўзбекча). **16.50** «Правда» газетасининг обзори. **17.00** «Скрипкачи Жозеф Сигети». Музикали эшиттириш (русча). **18.00** Илмий-атеистик темаларда эшиттириш (ўзбекча) **18.10** Я. Қурбон шеърлари билан айтиладиган қўшиқлар. **19.20** Радио эшитувчиларнинг талабларига мувофиқ концерт (татарча). **20.00** «Узбекистан индустриальный» радиожурнали. **20.30** Саноат ходимлари учун концерт. **21.00** Халқаро мавзуларда суҳбат. **21.10** Пахта далалари меҳнаткашларининг талабларига мувофиқ концерт. **21.45** Тарих фанлари кандидати Э. Ҳайитбоевнинг «КПСС — жаҳон социализм системасининг бирлиги ва қудратини мустаҳкамлаш учун курашда». (ўзбекча). **22.30** Театр микрофон олдида. Ҳамза номли театрнинг «Ўғирланган умр» спектаклининг монтажи.

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

19.00 Халқ достонларидан парчалар. **19.30** Концерт. **20.00** Композиторлар З. Шоҳидий ва Я. Сабзанов қўшиқлари (тожикча). **20.30** Б. Бровцин. Уйғур темаларига сюита **20.50** «Ўзбекистон шолиси». Қишлоқ хўжалик фанлари кандидати И. И. Кузьмин суҳбати (русча) **21.00** Осиё ва Африка ёзувчилари конференцияси олдидан. Непаль ва Ангола шоирларининг шеърлари (ўзбекча).

ТОШКЕНТ ОҚШОМИ 4 БЕТ.
17 СЕНТЯБРЬ, 1970 й.

«Вечерний Ташкент» орган Ташкентского горкома КП Узбекистана и Ташгорсовета

БИЗНИНГ АДРЕС: Тошкент шаҳар Дзержинский кўчаси, 15-уй. Редакция телефонлари: Коммутатор—33-02-49 дан 33-02-58 гача, редактор ўринбосарлари 33-29-33, 33-29-09, масъул секретарлар—33-27-22 партия, совет ва касаба союз ташкилотлари, шаҳар хўжалиги бўлимлари, 33-29-42, адабиёт, санъат ва маданият бўлимлари—33-29-55, хатлар ва оммавий ишлар—33-27-70, фан ва олий ўқув юртлари, иллюстрация бўлимлари—33-27-57, саноат, транспорт ва қурилиш бўлимлари—33-27-03, ахборот бўлими—33-28-95 эълонлар бўлими — 33-81-42.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг босмахонаси Тошкент шаҳри.

ИНДЕКС 64579.
НАШР 3108
Р—01012